

این قانون مشکلات بیشتری پیدا کردیم.

اصلاً اکثر واگذاری‌ها به شبه‌دولتی‌ها بود و بخش خصوصی واقعی نیامد. می‌گویند بخش خصوصی ۱۷ درصد واگذار شده و بخش عمده این واگذاری‌ها در قالب سهام عدالت است، فکر می‌کنم ۴۰ درصد، مابقی هم که شاید بشود گفت نزدیک به ۴۲ درصد یا بیشتر به دولتی‌ها واگذار شده و در واقع ماهیت مدیریت همان مدیریت‌های دولتی بوده، با این تفاوت که نظارت‌هایش هم کمتر شده است. قبلاً در مدیریت دولتی نظارت‌های مختلف وجود داشت؛ اما الآن دیگر شبه‌دولتی‌ها مثل دیوان محاسبات برخی نظارت‌ها را هم ندارند و به همین دلیل مهم‌ترین مطلبی که مطرح می‌کنند خوب اجرا نشدن است. من خودم عضو حقوقی شورای رقابت هستم، مهم‌ترین تحول بعد از خصوصی‌سازی بحث ایجاد نهاد‌های رقابتی است که البته صاحب‌نظران معتقدند، لازمه خصوصی‌سازی و بستر اصلاحات اقتصادی، ایجاد نهادهایی است که بتوانند تسهیلات حقوق و رقابت باشند و با رویه‌های ضد رقابتی و سوءاستفاده از انحصارات مقابله کنند.

ما شورای رقابت را تشکیل دادیم اما چون بخش خصوصی قوی نداشتیم، خصوصی‌سازی واقعی انجام نشد و شورای رقابت هم نتوانست (خودم هم عضو آن هستم) به اهداف مورد نظر خود برسد. اگر بخواهیم بررسی کنیم به‌رحال مشکلات حقوقی در این زمینه داریم، مشکلات اقتصادی هم در کنار آن هست که البته گفتیم تحریم‌های ظالمانه و اثراتی که روی اقتصاد ما گذاشت هم بی‌تأثیر نبود. در برخی از موارد واقعاً تصمیم‌گیری در شورای رقابت با توجه به این وضعیت اقتصادی که اتفاق افتاده کار سختی است و مشکلاتی که برای تولید پیش آمده، مانند آزادسازی نرخ، نرخ‌گذاری و... با مشکلاتی همراه است. نرخ‌گذاری هم الآن در بعضی حوزه‌ها مثل خودرو، فولاد، پتروشیمی ورود کرده، اما خیلی موفق نبوده؛ به دلیل اینکه تولید کم یا تقاضا زیاد است و در عمل بازارهای رانتی ایجاد شده‌اند. در شرایط حاضر به نظر می‌رسد مسائل اقتصادی دارد بر مشکلات حقوقی غلبه می‌کند؛ اما مشکلات حقوقی هم وجود دارد و بخش عمده آن هم اجرای نادرست خود آن قانون است.

۹۹ ما بانک‌ها را خصوصی کرده‌ایم؛ برخی امتیازات را بانک‌های دولتی دارند، اما بانک‌های خصوصی ندارند. بانک‌های دولتی می‌توانند نماینده قضایی به دادگاه‌ها بفرستند؛ اما بانک‌های خصوصی این اختیار را ندارند، همچنین آن‌ها می‌توانند از قانون نحوه تملک اراضی برای طرح‌های عمرانی بخش دولتی، شرکت‌های دولتی استفاده کنند؛ اما بخش خصوصی چنین اختیاری را ندارد؛ این دوگانگی‌ها وجود دارد. ۶۶

پژوهشکده تحقیقات راهبردی: بنابراین آیا می‌توانیم با نسبت‌سنجی بگوییم وجه اقتصادی بر مسائل حقوقی غلبه می‌کند؟

در شرایط فعلی بله؛ متناسب با این قانون ما نظام حقوقی‌مان را اصلاح نکرده‌ایم، نظام حقوقی همان نظام حقوقی قبل از قانون اجرای سیاست‌ها است و آن بستر اقتصاد کاملاً متمایل به دولت بوده است؛ مثلاً ماده ۸ این قانون می‌گوید، هرگونه امتیازی که برای شرکت‌های دولتی یا بنگاه‌های اقتصادی دولتی از گروه یک و دو وجود دارد یا باید لغو شود، یا به بخش خصوصی و غیردولتی هم اعطا شود؛ اما در عمل این اجرا نشده است و دوگانگی داریم. ما بانک‌ها را خصوصی کرده‌ایم؛ برخی امتیازات را بانک‌های دولتی دارند، اما بانک‌های خصوصی ندارند. بانک‌های دولتی می‌توانند نماینده قضایی به دادگاه‌ها بفرستند؛ اما بانک‌های خصوصی این اختیار را ندارند، همچنین آن‌ها می‌توانند از قانون نحوه تملک اراضی برای طرح‌های عمرانی بخش دولتی، شرکت‌های دولتی استفاده کنند؛ اما بخش خصوصی چنین اختیاری را ندارد؛ این دوگانگی‌ها وجود دارد.

پژوهشکده تحقیقات راهبردی: این خودش ناشی از نقص قانون نیست؟ اینکه قانون ضمانت اجرای مناسبی ندارد؟

خیر! قانون پیش‌بینی کرده است؛ اما اجرا نمی‌شود، ممکن است خود قانون خلأها یا اشکالاتی هم داشته باشد؛ اما این ایرادات اصل نیست. البته الآن بحث سایش قانونی هم هست

که اتفاقاً به من هم گفتند راجع به اصلاح این قانون نظر دهید، البته این قانون چندین بار در سال‌های ۹۷، ۹۵، ۹۴ اصلاح شده است که بخشی از اصلاحاتش به حوزه حقوق رقابت و شورای رقابت هم برمی‌گردد به‌ویژه ماده ۷ آن که درباره تسهیل کسب و کار است، یکی از مشکلات تسهیل مجوزهای کسب و کار قضازدایی از آن‌هاست که یکی از مسائل عمده در کشور است.

پژوهشکده تحقیقات راهبردی: از این بابت عرض می‌کنم که در مواردی نبود ضمانت اجرای مؤثر موجب شده که حکم قانونی اجرا نشود. در سؤالات بعدی می‌رسیم به بحث شورای رقابت و تأسیس تنظیم‌گرهای بخشی، مثلاً یکی از ایرادات ماده ۵۹، همین است.

البته بیشتر ضمانت اجرای قانون بخش ضمانت اجراهای سیاسی است. مجلس باید پیگیری و مجریان قانون را استیضاح کند که چرا اجرا نکرده‌اند، بخش‌های دیگری مثل دیوان محاسبات و... هم در گزارش تلفیق آمده که به ناظران اجرای نادرست خصوصی‌سازی گوشزد کرده‌اند و متذکر شده‌اند که از ضمانت‌های سیاسی خوب استفاده نشده و ضمانت اجراهای دیگر هم کفایت نکرده است. الآن در اجرای احکام مقداری با مشکل مواجه هستیم، دادگستری نمی‌داند و با چنین آرای بی‌مأنوس نیست، در اجرای آن مانده و در عمل نتوانسته آن را اجرا کند؛ وگرنه دادگستری می‌تواند در اجرای احکام خصوصی‌سازی حکم دهد که قرارداد فسخ شود یا حتی ادغام از بین برود و سر جای خود برگردد.

مورد داشتیم بعد از اینکه فرد سهامش را می‌فروشد اعلام می‌کند من نمی‌توانم خریدار باشم، به‌رحال این مسائل و مشکلات هست، یا در بحث نهاد‌های تنظیم‌گری بخشی ما با مقاومت وزارتخانه‌های مربوطه مواجه هستیم. آن‌ها نمی‌خواهند نهاد‌های مستقل ایجاد شود و این بخش را تنظیم کنند؛ چون از لحاظ اختیارات، صلاحیتشان کم می‌شود. خود شورای رقابت هم نتوانسته به‌طور مستقل به دلیل گستردگی حجم تنظیم‌گری ورود پیدا کند.

ما الآن خیلی مشکل داریم، مثلاً در حوزه‌های پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی و حتی حوزه آب و برق و تلفن چیزی از قبل داشتیم؛ از